

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบังคับตนเอง (Self-Regulation)

- มโนทัศน์ของการบังคับตนเอง
- วงจรการควบคุม (Feedback Loops)
- รูปแบบการบังคับตนเอง (Model of Self-Regulation)
- ความล้มเหลวในการบังคับตนเอง

2. แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (The Social Learning Theory)

- องค์ประกอบของการบังคับตนเอง
- กระบวนการในการบังคับตนเอง

3. แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก (The Intrinsic/Extrinsic Motivation Theory)

- แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)
- แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation)
- โครงสร้างในการจัดการเรียนการสอน

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Regulated Learning or Self-Directed Learning)

- มโนทัศน์ของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- หลัก 14 ประการของทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- คุณลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ลักษณะของผู้ที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- กลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง
- รูปแบบของกระบวนการการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- รูปแบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์
- รูปแบบเชิงวัฏจักรของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- รูปแบบของแบบวัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5. การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Instruction Promoting Self-Directed Learning)

- มโนทัศน์ของการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- เค้าโครงองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน
- กระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- แนวทางการสอนการบังคับตนเอง (Self-Regulation)
- การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองในห้องเรียน
- บทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- การประยุกต์ใช้การกำกับตนเองในห้องเรียน
- บทบาทที่เหมาะสมของนักการศึกษาและสถาบัน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบังคับตนเอง (Self-Regulation)

การเรียนรู้ด้วยตนเองจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีการบังคับตนเอง เพราะผู้เรียนจะสามารถควบคุมตนเองให้ไปสู่วิธีมาตรฐานที่พึงปรารถนาหรือสามารถควบคุมตนเองให้ทำในสิ่งที่ตั้งใจจนประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มโนทัศน์ของการบังคับตนเอง (Self-Regulation)

Fitzsimons and Bargh (quoted in Vohs and Baumeister, 2004: 151) กล่าวว่า การบังคับตนเอง เป็นความสามารถในการควบคุมและกำหนดพฤติกรรมของตนเองอย่างมีสติและด้วยความตั้งใจ

McCabe, Cunnington and Brooks Gunn (quoted in Vohs and Baumeister, 2004: 342) กล่าวว่า การบังคับตนเอง หมายถึง สมรรถภาพที่หลากหลายซึ่งเกี่ยวข้องกับการบังคับอารมณ์และ

พฤติกรรมของตนเอง เช่น การรอคอยสิ่งทีก่อให้เกิดความอึดอ้อมใจ หรือความสามารถในการควบคุมแรงกระตุ้นเพื่อรอคอยรางวัลในอนาคต ความสามารถในการยับยั้งการตอบสนองแบบอัตโนมัติต่อพฤติกรรมที่มีคุณค่าต่ำ

Vohs and Baumeister (2004: 2) กล่าวว่า การบังคับตนเอง หมายถึง การปฏิบัติการควบคุมตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำตนเองไปสู่มาตรฐานที่พึงปรารถนา หรือหมายถึงความพยายามใดๆของบุคคลในการเปลี่ยนแปลงสภาพภายใน หรือการตอบสนอง

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การบังคับตนเอง (Self-Regulation) เป็นความสามารถหรือสมรรถภาพของบุคคลในการปฏิบัติการควบคุมตนเองอย่างมีสติและด้วยความตั้งใจ เพื่อเปลี่ยนแปลงการตอบสนองไปสู่มาตรฐานที่พึงปรารถนา หรือการรอคอยสิ่งทีก่อให้เกิดความอึดอ้อมใจ รอคอยรางวัลในอนาคต หรือการยับยั้งการตอบสนองแบบอัตโนมัติต่อพฤติกรรมที่มีคุณค่าต่ำ การบังคับตนเองเป็นการควบคุมทางปัญญาเพราะเป็นความสามารถในการคิดก่อนกระทำ ซึ่งแสดง ความหมายว่า

1. กระบวนการนั้นมีจุดมุ่งหมาย
2. การปรับปรุงแก้ไขตนเอง จะเกิดขึ้นตามความจำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย
3. การปรับปรุงแก้ไขตนเองเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล

วงจรการควบคุม (Feedback Loops)

วงจรการควบคุมมักถูกอ้างอิงในฐานะเป็นพื้นฐานของระบบการบังคับตนเอง (Self-Regulation) ซึ่งเป็นระบบที่ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

1. ตัวป้อน (An Input Function) เปรียบได้กับการรับรู้ซึ่งนำข้อมูลจากตัวรับเข้าไปสู่ระบบ
2. คุณค่าที่ใช้อ้างอิง (A Reference Value) เปรียบได้กับจุดหมายที่มาจากภายในของระบบ
3. ตัวเปรียบเทียบ (A Comparator) เป็นกลไกที่เปรียบเทียบตัวป้อนกับคุณค่าที่ใช้อ้างอิง
4. ผลลัพธ์ (An Output Function) เปรียบได้กับพฤติกรรม หากการเปรียบเทียบไม่พบความแตกต่างผลลัพธ์จะยังคงเหมือนเดิม หากการเปรียบเทียบพบความแตกต่างผลลัพธ์จะเปลี่ยนแปลง

รูปแบบการบังคับตนเอง (Model of Self-Regulation)

Schmeichel and Baumeister (quoted in Baumeister and Vohs, 2004: 84) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการบังคับตนเองอีกรูปแบบหนึ่งที่สัมพันธ์กับวงจรการควบคุม (Feedback Loops) ซึ่งจะอยู่ในรูปของการทดสอบ (Test) การปฏิบัติการ (Operate) การทดสอบ (Test) การออกจากระบบ (Exit) ดังนี้

1. การทดสอบในระยะเริ่มแรก บุคคลพิจารณาสภาพปัจจุบันของตนเอง เช่น อาจมีอาการเสีย จากนั้นเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ เช่น การมีอารมณ์ดี หากการเปรียบเทียบพบความแตกต่าง ระยะการปฏิบัติการจะเริ่มขึ้น
2. ระยะการปฏิบัติการ ระยะนี้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่มุ่งนำตนเองไปสู่สภาพที่พึงประสงค์
3. การทดสอบในระยะที่สอง เป็นการทดสอบความก้าวหน้าของการไปสู่จุดหมาย
4. ระยะการออกจากระบบ เมื่อบรรลุสภาพของจุดหมายที่พึงประสงค์ เช่น กลับมีอารมณ์ดีอีกครั้ง การทดสอบในระยะที่สองไม่พบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ ดังนั้นกระบวนการทดสอบก็จะสิ้นสุดลง เป็นอันว่ามาถึงระยะการออกจากระบบของวงจรการควบคุม

ความล้มเหลวในการบังคับตนเอง

Maccoun, Wallace and Newman (quoted in Baumeister and Vohs, 2004: 426) กล่าวว่าความล้มเหลวในการบังคับตนเองนั้น อาจเกิดขึ้นเพราะ

1. ขาดมาตรฐานหรือจุดหมาย
2. มาตรฐานหรือจุดหมายสูงหรือต่ำเกินไป
3. มีความขัดแย้งของมาตรฐานหรือจุดหมาย
4. ความล้มเหลวในการประเมินสภาพที่เป็นอยู่
5. ขาดความสามารถในการแก้ไขการตอบสนองที่เป็นอยู่

2. แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (The Social Learning Theory)

ในความคิดของ Bandura กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทุกประเภท มาตรฐานภายใน รางวัล และการลงโทษที่ผู้เรียนตั้งขึ้นจะช่วยในการกำกับ ควบคุม พฤติกรรม (Self-Regulation) การตั้งมาตรฐานที่สูงเกินไปหรือต่ำเกินไปจะมีผลเสีย ดังนั้นจึงต้องตั้ง มาตรฐานที่เป็นจริงและเหมาะสม และอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ ผู้เรียนควรจะต้องเป้าหมายย่อยๆ อันนำไปสู่เป้าหมายปลายทางที่สำคัญ เพื่อให้รู้สึกภาคภูมิใจและมั่นใจในตนเองเมื่อเราทำงานแต่ ละจุดได้สำเร็จ ทฤษฎีส่วนนี้ของ Bandura จึงมุ่งเน้นเรื่องการเรียนรู้จักตนเอง และการแสวงหากลยุทธ์ที่จะ กำกับควบคุมตนเอง อันเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

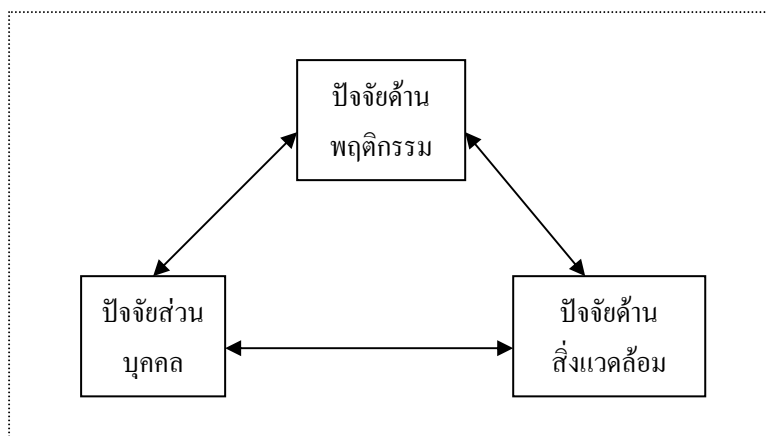
อีกสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาของมนุษย์ คือ การตัดสินความสามารถของ ตนเอง (Self-Efficacy Appraisals) Bandura เชื่อว่าการตัดสินความสามารถของตนเองจะมีผลต่อ ระดับแรงจูงใจ เช่น ถ้าเราคิดว่าเราทำอะไรได้เก่ง ได้ดี เราจะสนใจทำสิ่งนั้นอย่างมาก จนสำเร็จ ลุล่วง แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าเราพยายามจะหลีกเลี่ยงสิ่งที่เราคิดว่าเราทำไม่ได้ดี เราก็จะไม่สนใจ ทำ การพัฒนาความมั่นใจในตนเองเป็นสิ่งสำคัญมากอีกประการหนึ่งในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่ ผู้เรียนต้องควบคุมกำกับตนเอง Bandura กล่าวว่าสิ่งที่เราสร้างความมั่นใจให้กับตัวเองเรื่องความ สามารถที่แท้จริงของเราและการเรียนรู้จากผู้อื่น จะช่วยให้เราพัฒนากลยุทธ์ในการรักษาแรงจูงใจ ให้อยู่ในระดับสูงได้ (Bandura, 1967; Crain, 1992 อ้างถึงใน บุญศิริ อนันตเศรษฐ์, 2544: 31)

องค์ประกอบของการบังคับตนเอง

ในทัศนะของทฤษฎีปัญญาสังคม บุคคลไม่ได้ถูกผลักดันด้วยพลังจากภายในและไม่ได้ถูก กำหนดและควบคุมด้วยสิ่งเร้าจากภายนอกเท่านั้น แต่การกระทำของมนุษย์สามารถอธิบายได้ด้วย รูปแบบซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสามประการที่ส่งผลกระทบต่อกัน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัย ด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านพฤติกรรม (Brockett and Hiemstra, 1991: 18-25) ดังนี้

การกระทบต่อกันเป็นสามเส้า (Triadic Reciprocity)

1. ปัจจัยส่วนบุคคล
2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม
3. ปัจจัยด้านพฤติกรรม

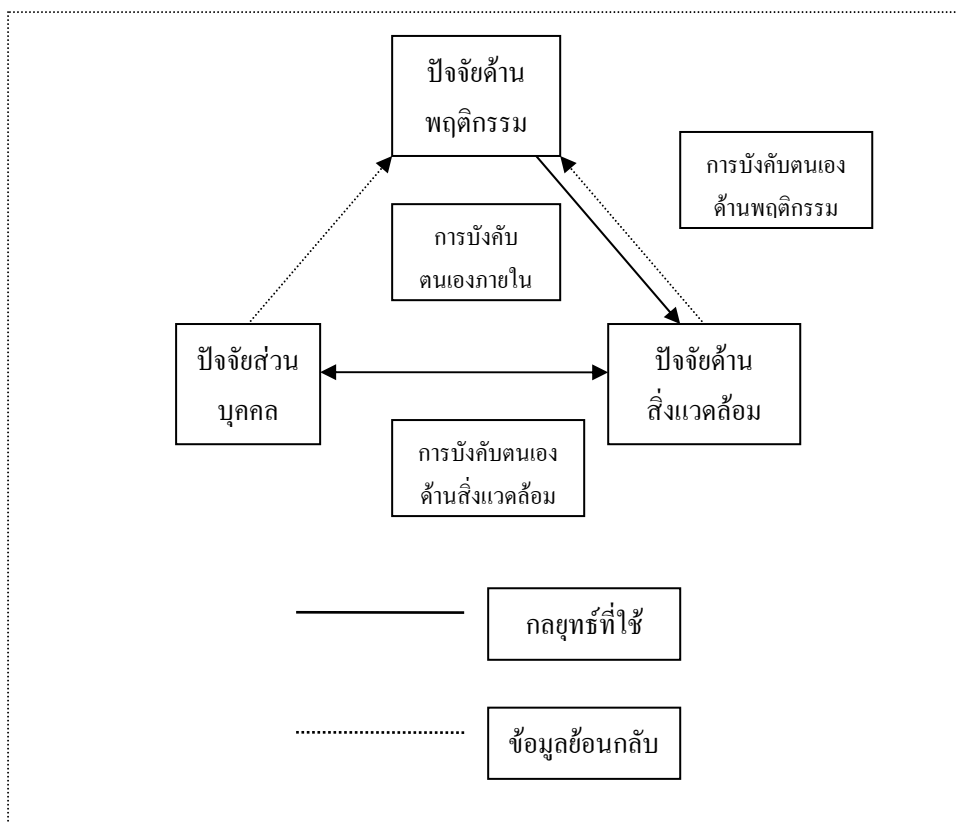

ภาพที่ 1 องค์ประกอบสามประการที่ส่งผลกระทบต่อกันของการบังคับตนเอง

ตามรูปแบบการส่งผลกระทบต่อกันรูปแบบนี้ ปัจจัยด้านพฤติกรรม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยส่วนบุคคลต่างส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน ซึ่งการส่งผลกระทบต่อกันนั้นกินเวลา ช่วงเวลาระหว่างเหตุและผลนั้นจะแตกต่างกันออกไปตามกิจกรรมที่แตกต่างกัน

พฤติกรรมเป็นผลผลิตจากปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยภายนอกด้านสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ด้วยตนเองเกิดขึ้นตามระดับที่นักเรียนสามารถใช้กระบวนการส่วนบุคคลในการบังคับพฤติกรรม และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้เฉพาะหน้าอย่างมีกลยุทธ์ ซึ่งมีกลยุทธ์สามกลุ่มสำหรับเพิ่มการบังคับกระบวนการส่วนบุคคล คือ

1. กลยุทธ์สำหรับควบคุมพฤติกรรม
2. กลยุทธ์สำหรับควบคุมสิ่งแวดล้อม
3. กลยุทธ์สำหรับควบคุมกระบวนการภายใน

ภาพที่ 2 กลยุทธ์สำหรับการบังคับกระบวนการส่วนบุคคล

จากภาพที่ 2 อธิบายได้ ดังนี้

การบังคับพฤติกรรม ในลักษณะสามเส้า ปรากฏตามแผนภาพข้างบน

1. นักเรียนใช้กลยุทธ์การประเมินตนเอง เช่น การตรวจการบ้านวิชาคณิตศาสตร์ (กลยุทธ์สำหรับควบคุมพฤติกรรม)

2. จะให้สารสนเทศเกี่ยวกับความถูกต้อง และเกี่ยวกับว่าการตรวจการบ้านต้องดำเนินต่อไปหรือไม่ผ่านทางข้อมูลย้อนกลับ (ข้อมูลย้อนกลับจากพฤติกรรมส่วนบุคคล)

การบังคับสิ่งแวดล้อม ในลักษณะสามเส้า ปรากฏตามแผนภาพข้างบน

1. นักเรียนใช้กลยุทธ์การจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น จัดสถานที่เงียบสงบที่บ้านเพื่อใช้ทำการบ้านให้เสร็จ (กลยุทธ์การควบคุมสิ่งแวดล้อม)

2. อาจเกี่ยวข้องกับ การจัดระเบียบของห้อง เช่น ขจัดเสียงรบกวน จัดแสงสว่างให้เพียงพอ จัดที่นั่งสำหรับเขียน ฯลฯ (บุคคลริเริ่ม จากนั้นพฤติกรรมลงมือกระทำ – จากบุคคลผู้พฤติกรรม)

3. การใช้สิ่งแวดล้อมที่จัดนี้สำหรับการเรียนรู้ต่อไปหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการรับรู้ถึงประสิทธิภาพในการช่วยการเรียนรู้ (สิ่งแวดล้อมที่จัดมีประสิทธิภาพหรือไม่ คือ ช่วยให้การทำการบ้านเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่) การกระทบต่อกันจะเกิดขึ้นในวงจรย้อนกลับของสิ่งแวดล้อม (Environment Feedback Loop) ข้อมูลย้อนกลับของสิ่งแวดล้อมส่วนบุคคล กลยุทธ์ที่ใช้จะไม่เรียกว่าการบังคับตนเอง (Self-Regulated) หากกลยุทธ์เหล่านั้นไม่ได้เกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของกระบวนการส่วนบุคคลที่สำคัญ (Key Personal Process) เช่น จุดหมายที่กำหนดไว้และการรับรู้เกี่ยวกับอัตสมรรถนะ (Self-Efficacy)

การบังคับภายใน ในลักษณะสามเส้า ปรากฏตามแผนภาพข้างบน

กระบวนการต่างๆภายในบุคคลกระทบต่อกัน เช่น กระบวนการทางอภิปัญญาส่งผลกระทบต่อกระบวนการส่วนบุคคลอื่นๆ เช่น พื้นฐานความรู้ หรือสภาพความรู้สึก Bandura สร้างทฤษฎีไว้ว่ากระบวนการต่างๆภายในขอบเขตเดียวกันส่งผลกระทบต่อกัน ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อกระบวนการต่างๆในขอบเขตอื่นๆด้วย

กระบวนการในการบังคับตนเอง

ตามทฤษฎีปัญญาสังคม กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งความเชื่อด้านการตั้งใจ แบ่งวัฏจักรการบังคับตนเองออกเป็น 3 ระยะ (Zimmerman and Martinez-Pons quoted in Ee, Chang and Tan, 2004: 17-22) ดังนี้

1. ระยะการคิดล่วงหน้า (Forethought Phase) เป็นระยะของการตั้งเป้าหมาย การตั้งเป้าหมายขึ้นอยู่กับเป้าหมายใฝ่สัมฤทธิ์ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความสนใจของผู้เรียน แบ่งออกเป็น

ก. การวิเคราะห์ภาระงาน (Task Analysis)

- 1) การกำหนดจุดหมาย
- 2) การวางแผนกลยุทธ์ โดยวิธีการเชิงกลยุทธ์ที่สามารถช่วยเพิ่มผลการ

ปฏิบัติงานได้

ข. ความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งใจตนเอง

- 1) ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นความเชื่อว่าสามารถที่จะเรียนได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ

- 2) ความคาดหวังต่อผลลัพธ์ เชื่อเกี่ยวกับจุดหมายสูงสุดของการปฏิบัติ

3) ต้องการบรรลุจุดหมาย เป็นความตั้งใจของผู้เรียนที่จะพัฒนา
สมรรถภาพระยะยาว

4) ความสนใจจากภายใน การให้คุณค่ากับสิ่งที่เรียนของผู้เรียน

ค. การจัดสิ่งแวดล้อม

2. ระยะเวลาปฏิบัติ (Performance Phase) เป็นขั้นของการลงมือกระทำ แบ่งออกเป็น

ก. การใช้กลยุทธ์

ข. การสังเกตตนเอง

1) การประเมินความก้าวหน้าทางอภิปัญญา

2) การบันทึกเกี่ยวกับตนเอง

3. ระยะเวลาสะท้อนเกี่ยวกับตนเอง (Self-Reflection Phase) เป็นขั้นตอนของการประเมิน
ตนเองและแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง แบ่งออกเป็น

ก. การประเมินตนเอง ประกอบด้วย

1) การประเมินตนเอง เพื่อเปรียบเทียบผลการประเมินตนเองกับจุดหมาย
ที่กำหนดไว้

2) ลักษณะของสาเหตุ เพื่อพิจารณาผลจากสาเหตุที่สามารถควบคุมได้

ข. การแก้ไขตนเอง ประกอบด้วย

1) ความพึงพอใจ โดยดูว่ามีความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ และความรู้สึก
อย่างอื่นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้

2) การปรับปรุงแก้ไขตนเองเพื่อปรับปรุงผลลัพธ์

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า การที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้นั้นผู้เรียนต้องเรียนรู้ที่จะตั้งมาตรฐานภายในเพื่อควบคุมกำกับพฤติกรรมของตนเอง อันจะนำไปสู่ความสำเร็จและความภาคภูมิใจในตัวเอง ซึ่งการตัดสินใจความสามารถของตนเองในลักษณะนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถรักษาระดับแรงจูงใจในการเรียนให้อยู่ในระดับที่ได้อย่างต่อเนื่องได้

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก (The Intrinsic/Extrinsic Motivation Theory)

แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation)

ซูรางค์ โคว์ตระกูล (2541: 169-170) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจภายในว่าเป็นแรงจูงใจที่มาจากภายในตัวบุคคล และเป็นแรงขับที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมโดยไม่หวังรางวัลหรือแรงเสริมภายนอก พฤติกรรมที่เกิดเนื่องมาจากแรงจูงใจภายในจะเกิดขึ้นเองโดยไม่จำเป็นต้องมีรางวัล เพราะเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความสนใจของผู้แสดงพฤติกรรม

Deci and Ryan (1985 อ้างถึงใน ซูรางค์ โคว์ตระกูล, 2541: 170) ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจภายในออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. แรงจูงใจภายในมาจากความต้องการด้านจิตวิทยา ที่ต้องการจะเป็นผู้มีสมรรถภาพ ต้องการที่จะมีประสบการณ์ว่าตนเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพ
2. แรงจูงใจภายในที่มาจากความต้องการที่จะเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ต้องการที่จะเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมของตนเอง
3. แรงจูงใจภายในที่มาจากความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ คือ มีแรงจูงใจที่จะเอื้ออาทรผู้อื่น มีความรู้สึกที่ผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับตนอย่างบริสุทธิ์ใจและต้องการมีความสัมพันธ์กับตน
ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าผู้เรียนที่มีแรงจูงใจภายใน จะเรียนสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพราะสนใจในสิ่งนั้น ความพึงพอใจในการเรียนจะเกิดจากความสนใจ และสิ่งที่ได้เรียนรู้ มากกว่าคะแนน คำชม รางวัล หรือการลงโทษที่ได้รับ ผู้เรียนในกลุ่มนี้จะมีความพากเพียรที่จะทำให้สำเร็จด้วยตนเองแม้ว่าจะพบกับอุปสรรค

แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation)

ซูรางค์ โคว์ตระกูล (2541: 171) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจภายนอกว่า เป็นแรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก เช่น มาจากแรงเสริมชนิดต่างๆ ตั้งแต่คำชม จนถึงการได้รับรางวัลเป็นของขวัญ หรือเงินและตัวแปรต่างๆ ที่มาจากบุคคล และลักษณะของเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น การให้ข้อมูลป้อนกลับ ความคาดหวังของผู้อื่น พฤติกรรมโดยผู้อื่น การตั้งเป้าหมายในการทำงานและความคาดหวังของผู้ปกครอง

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าผู้เรียนที่มีแรงจูงใจภายนอก จะสนใจเรียนเพราะแรงกดดันจากภายนอกที่ไม่ใช่ความสนใจของตนเอง เช่น คะแนน รางวัล ความกลัว ความวิตกกังวล การลงโทษ และอื่นๆ

โครงสร้างในการจัดการเรียนการสอน

Deci and Ryan (1985; in Dickinson, 1995 อ้างถึงใน บุญศิริ อนันตเศรษฐ์, 2544: 29) ได้กล่าวถึงโครงสร้าง 2 รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน คือ โครงสร้างที่เน้นข้อมูล (Informational Structures) และโครงสร้างที่เน้นการควบคุม (Controlling Structures) ในโครงสร้างที่เน้นข้อมูล ผู้เรียนจะได้รับการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อย่างเสรี มีโอกาสเลือกและตัดสินใจด้วยตนเอง ศูนย์กลางการควบคุมการเรียนรู้จะอยู่ในตัวผู้เรียน ข้อมูลย้อนกลับที่ได้จะมีลักษณะเป็นข้อมูลเพื่อช่วยผู้เรียนในการวิเคราะห์ตนเอง ส่วนโครงสร้างประเภทที่สองนั้น จะเน้นว่าศูนย์กลางการควบคุมการเรียนรู้จะอยู่ที่ผู้สอนเพราะครูเป็นผู้ให้คะแนน รางวัล และการลงโทษ รวมทั้งกำหนดเนื้อหาที่จะเรียนและวิธีการเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับของผู้สอนในโครงสร้างนี้จะออกมาในรูปการตัดสินใจ ผลการวิจัยมากมาย แสดงว่าโครงสร้างแบบแรกสามารถสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดในตัวผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตน

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Regulated Learning or Self-Directed Learning)

มโนทัศน์ของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Brockett and Hiemstra (1991: 24) กล่าวว่า การเรียนรู้ของบุคคลนั้นไม่ได้เกิดจากการจัดการเรียนการสอนในระบบเท่านั้น หากแต่การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ต่างๆ ดังนี้

1. การเรียนรู้โดยบังเอิญ (Random or Incidental Learning) เป็นผลพลอยได้จากเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งบุคคลเข้าไปสัมผัสและรับรู้โดยไม่ได้เจตนา
2. การเรียนรู้จากกลุ่ม (Collaborative) เป็นการเรียนรู้จากสังคม กลุ่มเพื่อน เช่น การพบปะพูดคุย การถ่ายทอดทางความคิด และประสบการณ์จากกลุ่มเพื่อนที่ได้สัมผัสและถ่ายทอดมา
3. การเรียนรู้ตามระบบการจัดการศึกษา (Provider Sponsored) คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษา ซึ่งมีกลุ่มบุคคลจัดทำกับดูแล มีการประเมินผลและให้การรับรองคุณวุฒิ

4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) เป็นการเรียนที่เกิดจากความอยากรู้ อยากเรียน ซึ่งผู้เรียนวางแผนการเรียนนั้นด้วยตนเอง

Ee, Kim and Potter (quoted in Ee, Chang and Tan, 2004: 110-111) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการเชิงก่อ (Constructive Process) ที่ผู้เรียนกำหนดจุดหมายสำหรับการเรียนรู้ และพยายามประเมินความก้าวหน้า กำกับ และควบคุมปัญญา ควบคุมการตั้งใจ และควบคุมพฤติกรรมอย่างกระตือรือร้น โดยมีจุดหมายและลักษณะทางบริบทของสิ่งแวดล้อมเป็นตัวนำและเป็นตัวบังคับ ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงเป็นการเรียนรู้โดยใช้อภิปัญญา (Metacognitively) มีการกระทำ (Behaviorally) และมีการตั้งใจ (Motivationally) โดยผู้เรียนอย่างกระตือรือร้น

ในกระบวนการทางอภิปัญญา ผู้เรียนตระหนักต่อจุดอ่อน จุดแข็ง กลยุทธ์ทางปัญญาและกลยุทธ์การควบคุมที่สอดคล้องกับภาระงานที่ต้องกระทำ ผู้เรียนเลือกใช้กลยุทธ์เหล่านี้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในการวางแผน กำหนดจุดหมาย จัดลำดับ ประเมินความก้าวหน้าและประเมินผลด้วยตนเองในระหว่างกระบวนการเรียนรู้

ในกระบวนการการตั้งใจ ผู้เรียนเหล่านี้มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และมีแรงจูงใจภายในในการทำงาน

ในพฤติกรรมกระทำ ผู้เรียนเลือก จัด โครงสร้างและสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด

Griffin (1983: 153) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตน และความสามารถในการวางแผนปฏิบัติการและประเมินผลการเรียนรู้

Guglielmino (อ้างถึงในนรินทร์ บุญชู, 2532: 12) กล่าวว่า ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง กระบวนการศึกษาของบุคคลเริ่มจากความตั้งใจในการศึกษา มีจุดมุ่งหมาย มีการวางแผน มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองและการวัดประเมินผลตนเอง

Knowles (1975: 18) ได้ให้ความหมาย ของการเรียนรู้ด้วยตนเองว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้ในการสร้างความต้องการในการเรียนรู้ การตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ การทำ กิจกรรมเพื่อค้นหาความรู้ เช่น การค้นคว้าเอกสารและแหล่งความรู้ต่าง ๆ การพบปะบุคคล การเลือกและการกำหนดแผนการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้กิจกรรมส่วนใหญ่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะโดยได้รับหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ตาม

Paris (quoted in Ee, Chang and Tan, 2004: 48-51) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นความรับผิดชอบต่อการศึกษาและการเรียนรู้ของตนเอง ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. การตระหนักต่อการคิด

ส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การตระหนักรู้ต่อการคิดที่มีประสิทธิภาพ และการวิเคราะห์นิสัยการคิดของตนเอง หรือเรียกว่าอภิปัญญา (Metacognition)

2. การใช้กลยุทธ์

เมื่อผู้เรียนเป็นคนที่มีความรู้ พวกเขาจะพิจารณาทางเลือกต่างๆก่อนที่จะเลือก เทคนิควิธีการในการแก้ปัญหา และจากนั้นพวกเขาจะใช้ความพยายามในการใช้กลยุทธ์ที่เลือกไว้

3. การคงการจูงใจ

ลักษณะประการที่สามของการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การจูงใจ เพราะว่าการเรียนรู้ ต้องใช้ความพยายามและตัวเลือกต่างๆ Paris and Cross (1983, quoted in Paris, in Ee, Chang and Tan, 2004: 51) อ้างว่า การเรียนรู้เป็นการผสมผสานระหว่างทักษะและความตั้งใจเข้าด้วยกัน การบังคับตนเองในการเรียนเกี่ยวข้องกับการจูงใจในส่วนที่เกี่ยวกับจุดหมายของกิจกรรม ความยาก และคุณค่าของงาน ประโยชน์ที่จะได้รับจากความสำเร็จหรือการรับผลของความล้มเหลว

Rhee and Pintrich (quoted in Ee, Chang and Tan, 2004: 31) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการซึ่งผู้เรียนใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อควบคุมปัญญา การจูงใจ ความรู้สึก พฤติกรรม และบริบท โดยเชื่อว่ากลยุทธ์เหล่านั้นจะนำไปสู่จุดหมายของการเรียนรู้และอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้เรียน ถึงแม้ว่ากลยุทธ์เหล่านั้นจะได้รับอิทธิพลจากบริบท แต่สามารถสอนกันได้

Skager (1978: 13) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นการพัฒนาการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียน ตลอดจนความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินผล กิจกรรมการเรียนทั้งในลักษณะที่เป็นเฉพาะบุคคล และในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนที่ร่วมมือกัน

Zimmerman and Martinez-Pons (quoted in Ee, Chang and Tan, 2004: 4) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนกระทำเพื่อตนเองอย่างกระตือรือร้น (Proactive) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่กระทำร่วมกันหรือกระทำคนเดียว โดยในการเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่ม พยายาม ดำเนินการ และปรับทักษะให้เหมาะสม

ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ (2541: 4) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน จะด้วยความช่วยเหลือสนับสนุนจากภายนอกตัวผู้เรียนหรือไม่ก็ตาม ผู้เรียนริเริ่มการเรียนรู้ เลือกเป้าหมาย แสวงหาแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ จนถึงการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

พิทักษ์ อักษร (2540: 6) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ กระบวนการศึกษาและวิธีการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนสามารถคิดริเริ่มด้วยตนเอง วิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียน กำหนด

วิธีการที่จะใช้ในการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนเหมาะสมกับความสามารถ รวมทั้งหาเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สิ่งเหล่านั้นด้วยการอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่น

สมคิด อิศระวัฒน์ (2542) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ กระบวนการซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง (โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ต้องการก็ได้) ผู้เรียนจะทำการวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้แยกแยะ แจกแจงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้นั้นๆ

สิริรัตน์ สัมพันธ์ยุทธ (2540: 13) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการศึกษาของบุคคล โดยบุคคลนั้นมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง มีความตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย มีการวางแผนการเรียนรู้ เลือกแหล่งข้อมูล เลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีการวัดประเมินผลตนเอง

และสุวรรณ ยะหะกร (2533: 19) ได้ให้นิยามของการเรียนรู้ด้วยตนเองว่า เป็นกระบวนการซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้อื่น โดยผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แยกแยะ แจกแจง แหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นคนและอุปกรณ์คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม และประเมินผลการเรียนรู้นั้น คือ การรู้จักศึกษาค้นคว้าและเลือกเรียนสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง นอกเหนือไปจากการเรียนในห้องเรียน

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Regulated Learning or Self-Directed Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนริเริ่มกระบวนการเรียนรู้และควบคุม กระบวนการเรียนรู้ของตนเองให้บรรลุจุดหมายที่พึงปรารถนา โดยใช้ออกิปัญญา (Metacognition) มีการกระทำ (Behavior) และมีการจูงใจ (Motivation) ในส่วนของออกิปัญญาผู้เรียนตระหนักเกี่ยวกับตนเองและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียน วางแผนการเรียนรู้ ประเมินความก้าวหน้า ปรับปรุงแก้ไข และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ในส่วนของการกระทำผู้เรียนพยายามปฏิบัติการตามแผนให้บรรลุจุดหมาย และในส่วนของอาการจูงใจผู้เรียนพยายามควบคุมอาการจูงใจตนเองให้การปฏิบัติการเรียนรู้บรรลุจุดหมายในการเรียนรู้ตามกระบวนการดังกล่าวผู้เรียนอาจได้รับความช่วยเหลือหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเกี่ยวข้องกับ

1. การตระหนักเกี่ยวกับตนเองและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียน
2. การวางแผนการเรียนรู้
3. การปฏิบัติตามแผนให้บรรลุจุดหมาย
4. การควบคุมอาการจูงใจตนเองให้การปฏิบัติการเรียนรู้บรรลุจุดหมาย
5. การประเมินความก้าวหน้า
6. การปรับปรุงแก้ไข

7. การประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เนื่องจากปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของศิลปวิทยาการต่างๆ ทำให้การศึกษาจำเป็นต้องมุ่งเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความสามารถและทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะในโรงเรียนที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังรับการถ่ายทอดความรู้จากครู อาจารย์ มากกว่าที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่โรงเรียนต้องเสริมสร้างลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาตลอดชีวิต

Brockett and Hiemstra (ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ, 2541: 12-13 อ้างถึงใน วสุรัต ชูดาราทระกูล, 2543: 25-26) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นทั้งคุณลักษณะของบุคคลและกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรับผิดชอบในการวางแผนการเรียนรู้ ดำเนินการตามแผนและประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ และยังได้ให้ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองในอีกแง่มุมหนึ่งที่ว่า

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดผลด้านบวกของการเรียน เช่น ผู้เรียนจดจำได้มากขึ้น เกิดความสนใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และความสนใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น มีทัศนคติที่เป็นบวกต่อผู้สอนมากขึ้น มั่นใจในความสามารถเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น
2. การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสิ่งที่มีความค่า เป็นวิธีที่ผู้เรียนมีอิสระในการแก้ปัญหา ซึ่งไม่จำกัดว่าจะเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตยเท่านั้น
3. หากผู้สอนให้ความไว้วางใจกับผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่ก็จะเรียนรู้อย่างเต็มที่ และทุ่มเทความรู้เพื่อคุณภาพ

Dragenwal and Merriem (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2530: 44 อ้างถึงใน วสุรัต ชูดาราทระกูล, 2543 : 26) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาโดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อสนับสนุนแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตว่า การที่ผู้เรียนมีส่วนในการเลือกเรียนสิ่งที่ต้องการเรียน และมีส่วนกำหนดวิธีเรียนเองย่อมจะต้องเรียนได้ดี และเรียนรู้ได้มากกว่าผู้ที่ต้องเรียนแบบถูกกำหนดให้เรียน คือ ผู้เรียนจะสามารถนำประสบการณ์มาใช้ในการเรียนรู้ และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มากกว่า การเรียนการสอนแบบเน้นให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นตัวของตัวเอง รู้จักตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบในตัวเอง อันเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

และ Knowles (1975: 15-17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไว้ดังนี้

1. คนที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า คิดว่าคนที่ เป็นเพียงผู้รับหรือรอ ให้ครูถ่ายทอดวิชาความรู้ให้เท่านั้น คนที่เรียนรู้ด้วยตนเองจะเรียนอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมาย และมี แรงจูงใจ สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับคำสอนแต่ อย่างเดียว

2. การเรียนรู้ด้วยตนเองสอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทาง ธรรมชาติมากกว่า คือ เมื่อตอนเล็กๆเป็นธรรมชาติที่จะต้องพึ่งพิงผู้อื่น ต้องการผู้ปกครองปกป้อง เลี้ยงดูและตัดสินใจแทนให้ เมื่อเติบโตมีพัฒนาการขึ้นก็ค่อยๆพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระไม่ ต้องพึ่งพิงผู้ปกครอง ครูและผู้อื่น การพัฒนาเป็นไปในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง และชี้ นำตนเองได้มากขึ้น

3. พัฒนาการใหม่ๆทางการศึกษา มีหลักสูตรใหม่ ห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการทาง วิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ โปรแกรมการเรียนที่จัดแก่นักเรียนนอก และอื่นๆอีก รูปแบบของ การศึกษาเหล่านี้ล้วนผลักการระมัดระวังไปให้ผู้เรียนให้เป็นผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นความอยู่รอดของชีวิตในฐานะที่เป็นบุคคลและเผ่าพันธุ์มนุษย์ เนื่องจากโลกปัจจุบันเป็นโลกใหม่ที่แปลกไปกว่าเดิม ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงใหม่เกิดขึ้นและ ข้อเท็จจริงเช่นนี้เป็นเหตุผลไปสู่ความจำเป็นทางการศึกษาและการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองจึง เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากความสำคัญดังกล่าว พอสรุปความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองว่า เป็นกระบวนการ เรียนรู้ของบุคคลเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เป็นการเรียนรู้ที่ยอมรับสภาพความแตกต่างระหว่าง บุคคลสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ที่เคารพในศักยภาพของผู้เรียน ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆได้ด้วยตนเอง เพื่อที่ตนเองจะสามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาอย่างมีความสุขและมีศักยภาพ

องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Knowles (1975: 40-47) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง เริ่มจากการให้ผู้เรียนแต่ละคนบอกความต้องการ และความสนใจพิเศษของตนเองในการเรียน

2. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน โดยเริ่มต้นจากบทบาทของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1) ผู้เรียนศึกษาจุดมุ่งหมายของวิชา แล้วจึงเริ่มเขียนจุดมุ่งหมายในการเรียน

2) ผู้เรียนควรเขียนจุดมุ่งหมายให้แจ่มชัด เข้าใจได้ไม่คลุมเครือ คนอื่นอ่านแล้วเข้าใจ

3) ผู้เรียนควรเน้นถึงพฤติกรรมที่ตนเองคาดหวัง

4) ผู้เรียนควรกำหนดจุดมุ่งหมายที่สามารถวัดได้

5) การกำหนดจุดมุ่งหมายในแต่ละระดับ ควรมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด

3. การวางแผนการเรียน โดยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ของวิชา ผู้เรียนควรวางแผนจัดกิจกรรมตามลำดับ ดังนี้

1) ผู้เรียนต้องเป็นผู้กำหนดเกี่ยวกับการวางแผนการเรียนของตนเอง

2) การวางแผนการเรียนของผู้เรียน ควรเริ่มต้นจากผู้เรียนกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3) ผู้เรียนเป็นผู้จัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและความสนใจของตนเอง

4) ผู้เรียนเป็นผู้ระบุวิธีการเรียนเพื่อให้เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด

4. การแสวงหาแหล่งวิทยาการ เป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าที่มีความสำคัญต่อการศึกษาในปัจจุบันอย่างมาก ดังนี้

1) ประสบการณ์การเรียนแต่ละด้านที่จัดให้ผู้เรียนสามารถแสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมาย ความหมาย และความสำเร็จของประสบการณ์นั้นๆ

2) แหล่งวิทยาการ เช่น ห้องสมุด สามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม

3) เลือกแหล่งวิทยาการให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

4) มีการจัดสรรอย่างดีเหมาะสม กิจกรรมบางส่วนผู้เรียนจะเป็นผู้จัดการเองตามลำพัง และบางส่วนเป็นกิจกรรมที่จัดร่วมกันระหว่างครูกับผู้เรียน

5. การประเมินผล เป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงความก้าวหน้าของตนเป็นอย่างดี การประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยจะเกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยม ซึ่งขั้นตอนในการประเมินผลมีดังนี้

1) กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ให้แน่ชัด

2) ดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ขั้นตอนนี้สำคัญในการใช้ประเมินผลการเรียนการสอน

3) รวบรวมหลักฐาน การตัดสินใจจากการประเมินผลจะต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์และเชื่อถือได้

4) รวบรวมข้อมูลก่อนเรียน เพื่อเปรียบเทียบหลังเรียนว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าไปเพียงใด

5) แหล่งของข้อมูล จะหาข้อมูลจากครูและผู้เรียนเป็นหลักในการประเมิน

หลัก 14 ประการของทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Brockett and Hiemstra (1991) ได้กล่าวถึงหลักของทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้

1. การควบคุมอยู่ที่ตัวผู้เรียนมากกว่าสถาบัน
2. จุดเน้นของการศึกษาด้วยตนเองอยู่ในขอบเขตจำกัด
3. การศึกษาด้วยตนเองเกิดขึ้นเพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในทันที
4. นักศึกษาด้วยตนเอง (Self-Educator) ถูกจูงใจด้วยความปรารถนาที่จะบรรลุผลสัมฤทธิ์ในสาขาที่สนใจ
5. การได้รับการยอมรับเป็นรางวัล จะแสดงถึงความสำเร็จและมีความสำคัญต่อนักศึกษาด้วยตนเอง
6. ประสบการณ์เดิม ความสนใจ และความสามารถเป็นตัวกำหนดการเลือกสาขาที่จะเรียน
7. นักศึกษาด้วยตนเองจะเลือกเทคนิคและวิธีการเรียนที่สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้ (Style of Learning) ของตนเอง
8. การศึกษาด้วยตนเองเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะของบุคคล เช่น ความซื่อสัตย์ วินัยในตนเอง ความพยายาม ความขยันหมั่นเพียร การเห็นประโยชน์แก่คนอื่น ความรู้สึกไวต่อคนอื่น มีหลักการนำทางที่เข้มแข็ง
9. บุคคลเช่นนั้นจะพัฒนาความเป็นอิสระ ไม่ทำตามคนอื่นและสร้างสรรค์
10. ทักษะการอ่านและทักษะกระบวนการอื่นๆ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักศึกษาด้วยตนเอง
11. ประสบการณ์วัยเด็กมีผลต่อการเลือกเรียนของนักศึกษาด้วยตนเอง
12. สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการศึกษาด้วยตนเอง เป็นสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น การเกื้อหนุนให้กำลังใจ เป็นที่ที่บุคคลมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด
13. นักศึกษาด้วยตนเองมักจะมีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดี
14. คุณลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดสอดคล้องกับคุณลักษณะของบุคลิกภาพที่สมบูรณ์และสัมพันธ์กับสัจการแห่งตน (Self-Actualization)

คุณลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เซาวลิต ดนนานท์ชัย (2547) กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองว่า การเรียนรู้ในลักษณะนี้จะมีคุณลักษณะพิเศษ คือ

1. เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจของแต่ละบุคคล อาจด้วยความจำเป็น ความต้องการ หรือความสนใจก็แล้วแต่ คุณลักษณะเช่นนี้จะนำมาซึ่งการขวนขวาย มุ่งมั่นและตั้งใจ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการเรียนรู้

2. เป็นความรู้ที่ถาวร เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการขวนขวาย และศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน ถึงแม้จะมีผู้คอยแนะแนวหรือแนะนำบ้าง แต่โดยหลักการแล้วจะต้องพึ่งพาหรืออาศัยตนเองเป็นหลักด้วยลักษณะดังกล่าวนี้จะช่วยให้การเรียนรู้ดังกล่าว ติดตัวผู้เรียนไปอย่างถาวร

3. สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากผู้เรียนมีอิสระที่เลือก และกำหนดแผนการเรียนรู้ของตนเองตามความสนใจ ความถนัด รวมถึงความพร้อม

Skager (1978: 24-25) ได้อธิบายลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ 7 ประการ คือ

1. เป็นผู้ยอมรับตนเอง (Self-Acceptance) หมายถึง มีทัศนคติในทางบวกต่อตนเอง

2. มีความสามารถในการวางแผนการเรียนรู้ (Planfulness) ซึ่งประกอบด้วย

1) สามารถวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง

2) วางจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับตนเอง ให้สอดคล้องกับความต้องการที่ตั้งไว้

3) มีความสามารถในการวางกลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน

3. มีแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ในตัวเอง จะสามารถเรียนรู้โดยปราศจากสิ่งที่ควบคุมภายนอก เช่น รางวัล การถูกดำเนิน การถูกลงโทษ การได้รับตำแหน่งหรือวุฒิบัตร

4. มีการประเมินผลตนเอง (Internalized Evaluation) สามารถที่จะประเมินตนเองได้ว่าจะเรียนได้ดีแค่ไหน โดยอาจขอให้ผู้อื่นประเมินการเรียนรู้ของตนก็ได้ ซึ่งผู้เรียนจะยอมรับการประเมินผลภายนอกว่าถูกต้องก็ต่อเมื่อผู้ประเมินมีความคิดอย่างอิสระ และการประเมินสอดคล้องกับสิ่งต่างๆที่ปรากฏเป็นจริงอยู่ในขณะนั้น

5. การเปิดกว้างต่อประสบการณ์ (Openness to Experience) เป็นผู้ที่เปิดโอกาสให้ตนเองเข้าไปทำกิจกรรมชนิดใหม่ๆ ความใคร่รู้ ความอดทนต่อความคลุมเครือ การชอบสิ่งที่ยู่ยากสับสน และการเรียนรู้อย่างสนุก จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมใหม่ๆและทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆอีกด้วย

6. มีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ (Flexibility) ความยืดหยุ่นในการเรียนรู้อาจชี้ให้เห็นถึงความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย วิธีการเรียน การเข้าถึงปัญหา ความล้มเหลวจะได้รับการนำมาปรับปรุงแก้ไขมากกว่าที่จะยอมแพ้หรือเลิก

7. การเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ผู้เรียนที่ดูแลตนเองได้ เลือกที่จะผูกพันกับรูปแบบการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่ง ผู้เรียนสามารถจัดการกับปัญหาตามเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการว่า ลักษณะการเรียนรู้แบบใดที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับได้

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง จุดเน้นจะอยู่ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดแนวทางการเรียน และมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ วางแผนการเรียน แสวงหาแหล่งการเรียนรู้ เลือกกลยุทธ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม และการประเมินผล ซึ่งในบางครั้งต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นบ้างเช่นกัน

ลักษณะของผู้ที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง

บุญศิริ อนันตเศรษฐ์ (2544: 11) กล่าวว่า ผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สามารถวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของตนได้
 2. สามารถกำหนดเป้าหมายในการเรียนและวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น
 3. สามารถระบุแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ และใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลเหล่านั้นได้
 4. สามารถประเมินการเรียนรู้ของตนได้
 5. สามารถตรวจสอบความเที่ยง และความถูกต้องของการประเมินตนเองได้
- และยังได้เสนอพฤติกรรมหลัก พฤติกรรมย่อยของผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ไว้ดังนี้
1. ความพร้อมและความเต็มใจร่วมรับผิดชอบในการเรียนรู้
 2. ความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้
 3. กำหนดเป้าหมายและวางแผนในการเรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้
 4. การประเมินตนเอง
 5. การแก้ปัญหา
 6. ความภาคภูมิใจในตนเอง

สมคิด อิศระวัฒน์ (2532 อ้างถึงใน วิภาดา วัฒนนามกุล, 2545) กล่าวว่าผู้เรียนซึ่งเรียนรู้ด้วยตนเอง จะมีลักษณะดังนี้

1. มีความสมัครใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ได้เกิดจากการบังคับ แต่มีเจตนาที่จะเรียนด้วยความอยากรู้
2. ใช้ตนเองเป็นแหล่งข้อมูลของตนเองคือ ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนจะเรียนคืออะไรรู้ว่าทักษะและข้อมูลที่ต้องการหรือจำเป็นต้องใช้มีอะไรบ้าง สามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการรวบรวมข้อมูล และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดการการเปลี่ยนแปลงต่างๆด้วยตนเอง ผู้เรียนมีความตระหนักในความสามารถ สามารถตัดสินใจได้ มีการรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทในการเป็นผู้เรียนรู้ที่ดี
3. รู้วิธีการที่จะเรียนรู้ว่าอย่างไรจึงจะทำให้ตนเองเกิดการเรียนรู้
4. มีบุคลิกภาพเชิงบวก มีแรงจูงใจภายใน สามารถเรียนรู้ได้โดยปราศจากสิ่งควบคุมภายนอก
5. มีระบบการเรียนและการประยุกต์การเรียน และมีการชื่นชมและสนุกสนานกับกระบวนการเรียน
6. มีการเรียนจากข้อผิดพลาดและความสำเร็จ การประเมินตนเองและความเข้าใจถึงศักยภาพของตน
7. มีความพยายามในการหาวิธีการใหม่ๆ ในการหาคำตอบ การประยุกต์ความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้กับสถานการณ์ของแต่ละบุคคล การหาโอกาสในการพัฒนา และค้นหาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา
8. มีการชี้แนะ การอภิปรายในห้องเรียน การแสดงความคิดเห็นส่วนตัวและการพยายามมีความเห็นที่แตกต่างไปจากผู้สอน
9. มีการรวบรวมข้อมูลจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและมีวิธีการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ ดังนั้นอาจสรุปได้ว่าผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองนั้นจะต้องเป็นผู้ที่เรียนโดยความสมัครใจ มีแรงจูงใจภายในที่จะเรียนไม่ใช่เรียนเพราะเกิดจากการบังคับ ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ สามารถกำหนดเป้าหมายในการเรียนและวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านั้น สามารถระบุแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการค้นคว้าหาความรู้ และใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลเหล่านั้นได้และสามารถประเมินการเรียนรู้อของตนเองได้

กลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

Ee, Kim and Potter (quoted in Ee, Chang, and Tan, 2004: 112) กล่าวว่า กลยุทธ์การเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรม เทคนิค หรือกระบวนการใดๆ ที่ผู้เรียนใช้เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจหรือปรับปรุงผล การเรียนรู้ การสร้างความรู้และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางปัญญา เกี่ยวกับการเลือก การจัด และบูรณาการสารสนเทศ ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยตนเองประยุกต์การเรียนรู้ ต่างๆที่เหมาะสมกับสิ่งที่เรียน

Zimmerman and Martinez-Pons (quoted in Ee, Chang and Tan, 2004: 5-7) กล่าวว่า กลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ การกระทำ และกระบวนการที่มุ่งให้ได้สารสนเทศและทักษะ ตามที่ผู้เรียนปรารถนา ประกอบด้วย 14 กลยุทธ์ ดังนี้

1. การประเมินตนเอง
2. การจัดโครงสร้างและการปรับเปลี่ยน
3. การกำหนดจุดหมายและการวางแผน
4. การแสวงหาสารสนเทศ
5. การบันทึกและการประเมินความก้าวหน้า
6. การจัดสิ่งแวดล้อม
7. การตระหนักถึงผลของการกระทำ
8. การทบทวนและการจำ
9. การขอความช่วยเหลือจากเพื่อน
10. การขอความช่วยเหลือจากผู้สอน
11. การขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่
12. การทบทวนแบบทดสอบ
13. การทบทวนบันทึก
14. การทบทวนตำรา
15. อื่นๆ เช่น พฤติกรรมการเรียน การริเริ่มทำตามเมื่อครูแนะนำ

โดยในแต่ละกลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเองนี้จะเป็นการพัฒนาการกำกับตนเองทั้ง 3 ด้าน คือ

1. การกำกับตนเองในด้านองค์ประกอบส่วนบุคคล เช่น การจัด โครงสร้างและการปรับเปลี่ยน การกำหนดจุดหมายและการวางแผน การทบทวนและการจำ

2. การกำกับตนเองในด้านพฤติกรรม เช่น การประเมินตนเอง การตระหนักถึงผลของการกระทำ

3. การกำกับตนเองในด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การแสวงหาสารสนเทศ การขอความช่วยเหลือ การทบทวนและการจำ

รูปแบบของกระบวนการการเรียนรู้ด้วยตนเอง

รูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของKnowles (quoted in Brockett and Hiemstra, 1991: 31-32) เป็นรูปแบบเชิงเส้นตรง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนใช้ในการเรียนรู้ตาม โครงการที่วางแผนไว้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. การวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้
3. การกำหนดจุดหมายของโครงการเรียนรู้
4. การกำหนดแหล่งเรียนรู้ประเภทวัสดุและประเภทบุคคลสำหรับโครงการเรียนรู้
5. การเลือกกลยุทธ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม
6. การประเมินโครงการเรียนรู้

รูปแบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์

รูปแบบการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ ทักษะ ความตั้งใจ การบังคับตนเอง และสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ (Weinstein and others quoted in Ee, Chang, and Tan, 2004: 283) ดังนี้

1. ทักษะ

1.1 ความรู้เกี่ยวกับตนเองในฐานะผู้เรียน ธรรมชาติของสิ่งที่เรียน กลยุทธ์การเรียนรู้และทักษะ เนื้อหา (ความรู้เดิม) และบริบทการเรียนรู้

1.2 ทักษะในการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้และทักษะระบบสารสนเทศที่สำคัญสำหรับการบรรลุจุดหมาย ฟังและอ่านเพื่อความเข้าใจ จดบันทึกและการใช้ และใช้ทักษะการให้เหตุผล และการแก้ปัญหา

2. ความตั้งใจ

ในการกำหนดวิเคราะห์และใช้จุดหมาย มุ่งอนาคต การจูงใจเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ เช่น จุดหมายทางวิชาการ ความสนใจและค่านิยม อารมณ์และความรู้สึกเกี่ยวกับการเรียนรู้ เช่น ความอยากรู้ ความกังวล ความสนุก ความตื่นเต้น ความกระวนกระวาย ความเชื่อ เช่น เชื่อว่ามี

ความสามารถ เชื่อว่าสามารถเรียนรู้ได้ มุ่งมั่นให้บรรลุจุดหมาย สร้างความรู้สึกในเชิงบวก และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมหรือความคิดที่ไม่ดี

3. การบังคับตนเอง

ในการจัดการเรื่องเวลา จัดการกับการพักผ่อนประกันพรั่ง รวบรวมสมาธิ ประเมินความก้าวหน้าด้านความเข้าใจ ใช้วิธีเชิงระบบในการเรียนรู้ และการทำงานให้สำเร็จ เช่น กำหนดจุดหมายสะท้อนความคิด ระดมความคิด และสร้างแผน เลือกลงนำไปปฏิบัติ ประเมินความก้าวหน้า ปรับปรุงแก้ไขตามความจำเป็น ประเมินผลรวมสรุปของผลลัพธ์ จัดการกับความวิตกกังวลและความกระวนกระวาย จัดการการจูงใจการเรียนรู้และการจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ควบคุมตนเอง (จัดการกับความตั้งใจ)

4. สิ่งแวดล้อมทางวิชาการ

คือ ทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีความเชื่อ ความคาดหวังของผู้สอน กิจกรรมการเรียนรู้ งานที่ได้รับมอบหมายหรือการทดสอบที่จำเป็นต้องทำ การสนับสนุนจากสังคม

รูปแบบเชิงวัฏจักรของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

รูปแบบเชิงวัฏจักรของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วยกระบวนการที่สัมพันธ์กัน 4 กระบวนการ (Leong and Mei Yin quoted in Ee, Chang, and Tan, 2004: 203-204) ดังนี้

1. กระบวนการประเมินตนเองและการประเมินความก้าวหน้า ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนประเมินประสิทธิภาพของตนเอง มักจะได้ออกจากการสังเกตและการบันทึกเกี่ยวกับความรู้เดิมและผลลัพธ์การเรียนรู้
2. การกำหนดจุดหมายและการวางกลยุทธ์ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนวิเคราะห์สิ่งที่เรียน กำหนดจุดหมายการเรียนรู้เฉพาะ และวางแผนหรือปรับปรุงกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุจุดหมาย
3. กระบวนการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและการประเมินความก้าวหน้า ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนพยายามปฏิบัติตามกลยุทธ์ในบริบทที่กำหนดไว้และประเมินผลความก้าวหน้าจากการปฏิบัติ
4. กระบวนการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์กับกลยุทธ์ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมุ่งความสนใจไปยังความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้กับกระบวนการเชิงกลยุทธ์ เพื่อพิจารณาประสิทธิภาพของกลยุทธ์

รูปแบบของแบบวัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Manuel Martinez-Pons (2001: 144) ได้เสนอแบบวัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่เรียกว่า Five-Component Scale of Self-Regulation ซึ่งเป็นแบบวัดที่ประกอบด้วย 5 ข้อคำถาม เกี่ยวกับ

1. การจูงใจ
2. การกำหนดจุดหมาย
3. การใช้กลยุทธ์
4. การประเมินตนเอง
5. การปรับกลยุทธ์

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองมีอยู่ 3 ประเภท ดังนี้

1. ปัจจัยสำคัญด้านบุคคลหรืออัตสมรรถนะ (Self-Efficacy) ของบุคคล มี 4 ประเภท
ต่อไปนี้

- 1) ความรู้ของนักเรียน
 - ความรู้ประเภทเนื้อหา
 - ความรู้เชิงกระบวนการ เช่น กลยุทธ์
- 2) กระบวนการทางอภิปัญญา
 - การวางแผน
 - การควบคุมพฤติกรรม
- 3) จุดหมาย
 - จุดหมายระยะยาว
 - จุดหมายระยะสั้น
- 4) ความรู้สึก
 - ความวิตกกังวล

2. ปัจจัยด้านพฤติกรรม

- 1) การสังเกตตนเอง
 - การรายงานผลการกระทำหรือการแก้ไขของตนเองด้วยวาจาหรือการ

เขียน บันทึก

- การบันทึกผลการกระทำหรือการแก้ไขเชิงปริมาณ
- 2) การประเมินผลตนเอง
 - การเปรียบเทียบผลการกระทำกับมาตรฐานหรือจุดหมาย
- 3) การปรับปรุงตนเองตามผลการกระทำ
 - การปรับปรุงตนเองด้านพฤติกรรม
 - การปรับปรุงตนเองด้านบุคคล
 - การปรับปรุงตนเองด้านสิ่งแวดล้อม

3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

- 1) รางวัล
- 2) แบบอย่าง
- 3) การชักชวนด้วยวาจา
- 4) การช่วยเหลือโดยตรงจากครู นักเรียนคนอื่นหรือผู้ใหญ่
- 5) สารสนเทศประเภทต่างๆ เช่น แผนภาพ รูปภาพ
- 6) โครงสร้างของบริบทการเรียนรู้ เช่น สารทางวิชาการและสิ่งแวดล้อมทาง

กายภาพ

เมื่อผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ปัจจัยด้านบุคคล (ความรู้ จุดหมาย ความรู้สึก) จะเป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมปัจจัยด้านพฤติกรรมและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีกลยุทธ์ เชื่อกันว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองไม่เคยอยู่ในสถานะที่สมบูรณ์ แต่จะมีระดับแตกต่างกันไปตามบริบททางกายภาพและบริบททางสังคม รวมทั้งปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ระดับความรู้และทักษะทางอภิปัญญา ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการสอนหรือโดยพัฒนาการตามธรรมชาติ นอกจากนี้การเรียนรู้ด้วยตนเองยังขึ้นอยู่กับการใช้กลยุทธ์ของผู้เรียน

5. การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Instruction Promoting Self-Directed Learning)

มโนทัศน์ของการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ กำหนดจุดหมายในการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ทั้งประเภทวัสดุอุปกรณ์ และประเภทบุคคล เลือกลง

กลยุทธ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้ที่เลือกไว้ และประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการสอนที่ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและเป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน และประสบความสำเร็จในการเรียน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในผลการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงเกี่ยวข้องกับ

1. การเตรียมการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของครู
2. การสร้างบรรยากาศ
3. การส่งเสริมการวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้และการวางแผนการเรียนรู้
4. การส่งเสริมการดำเนินการเรียนรู้และการประเมินความก้าวหน้า
5. การส่งเสริมการประเมินผล
6. บทบาทโดยรวมอื่นๆของครู

เค้าโครงองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน

Hiemstra (1997) ได้กล่าวถึงลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถควบคุมด้วยตนเอง ดังนี้

1. การประเมินความต้องการ
 - 1.1 เทคนิคที่เป็นทางเลือกสำหรับแต่ละคน
 - 1.2 เทคนิคที่เป็นทางเลือกสำหรับกลุ่ม
 - 1.3 การควบคุมวิธีการรายงานความต้องการการเรียนรู้
 - 1.4 การควบคุมวิธีการใช้ความต้องการการเรียนรู้
2. การกำหนดจุดหมาย
 - 2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์
 - 2.2 การกำหนดธรรมชาติของการเรียนรู้
 - ตัดสินใจเกี่ยวกับสมรรถภาพ หรือสิ่งที่จะเรียนรู้
 - ตัดสินใจเกี่ยวกับประเภทของคำถามที่จะถามและที่จะตอบขณะเรียน
 - กำหนดจุดเน้นของการเรียนรู้
3. ระบุเนื้อหาการเรียนรู้
 - 3.1 ตัดสินใจเกี่ยวกับความยากง่ายของเนื้อหา
 - 3.2 จัดลำดับเนื้อหา

- 3.3 ทางเลือกเกี่ยวกับประเภทของความรู้
- 3.4 ตัดสินใจว่าจะเน้นทฤษฎี หรือปฏิบัติ หรือการประยุกต์ใช้
- 3.5 ตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของสมรรถภาพ
- 3.6 ตัดสินใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียน
 - ทางเลือกด้านการเงิน หรือต้นทุนอย่างอื่นในการเรียนรู้
 - ตัดสินใจเกี่ยวกับความช่วยเหลือ แหล่งเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่

จำเป็นสำหรับเนื้อหา

- 3.7 จัดเนื้อหาตามลำดับความจำเป็นก่อนหลัง
- 3.8 ตัดสินใจเกี่ยวกับประเภทของแผน
- 4. อัตราการเรียนรู้
 - 4.1 จำนวนเวลาสำหรับผู้สอนนำเสนอ
 - 4.2 จำนวนเวลาสำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
 - 4.3 จำนวนเวลาสำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน
 - 4.4 จำนวนเวลาสำหรับการเรียนรู้รายบุคคล
 - 4.5 ตัดสินใจเกี่ยวกับอัตราเวลาที่ใช้เรียนในแต่ละเรื่อง
 - 4.6 ตัดสินใจเกี่ยวกับกำหนดการทำกิจกรรมต่างๆ
- 5. เลือกวิธีการเรียนการสอน เทคนิค และสื่อ
 - 5.1 เลือกเทคโนโลยีและสื่อการเรียนการสอน
 - 5.2 เลือกเทคนิคและวิธีการเรียนการสอน
 - 5.3 ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ที่จะใช้
 - 5.4 เลือกวิธีการรับรู้ประสบการณ์ (ดู ฟัง สัมผัส ฯลฯ) ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

ที่สุด

5.5 โอกาสสำหรับการอภิปรายระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้สอน อภิปรายกลุ่มย่อย หรืออภิปรายกลุ่มใหญ่

- 6. การควบคุมสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้
 - 6.1 ตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
 - 6.2 ตัดสินใจเกี่ยวกับอุปสรรคทางอารมณ์ หรือทางจิตวิทยา
 - 6.3 ทางเลือกเกี่ยวกับวิธีการเผชิญอุปสรรคทางสังคม หรือทางวัฒนธรรม
 - 6.4 โอกาสในการจับคู่ระหว่างลีลาการเรียนรู้ของแต่ละคนกับการนำเสนอเนื้อหา

สาระ

7. ส่งเสริมการสะท้อนความคิด (Reflection) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)

- 7.1 ตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการตีความทฤษฎี
- 7.2 ทางเลือกสำหรับการรายงาน หรือบันทึกการสะท้อนความคิด
- 7.3 ตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้เทคนิคการสะท้อนความคิดของนักปฏิบัติ (Reflective Practitioner Techniques)

- 7.4 โอกาสสำหรับการฝึกตัดสินใจ แก้ปัญหา และกำหนดนโยบาย
- 7.5 หาโอกาสทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิด
- 7.6 ทางเลือกในการประยุกต์ใช้ความรู้

8. บทบาทของผู้สอน

8.1 ทางเลือกด้านบทบาทของผู้สอน ธรรมชาติของการสอน การนำเสนอโดยการบรรยาย

- 8.2 ทางเลือกด้านการใช้เทคนิคการตั้งคำถาม
- 8.3 ทางเลือกด้านอำนวยความสะดวก การแนะนำกระบวนการเรียนรู้

9. การประเมินการเรียนรู้

9.1 ทางเลือกเกี่ยวกับประเภทของการทดสอบ

- ตัดสินใจเกี่ยวกับธรรมชาติ และการใช้การทบทวน
- โอกาสสำหรับการฝึกทำแบบทดสอบ
- โอกาสสำหรับการทดสอบซ้ำ
- โอกาสสำหรับการเลือกประเภทการสอบ
- การตัดสินใจเกี่ยวกับน้ำหนักของการสอบแต่ละประเภท

9.2 ทางเลือกสำหรับการใช้ข้อมูลย้อนกลับ

- ตัดสินใจเกี่ยวกับประเภทการให้ข้อมูลย้อนกลับโดยผู้สอน
- ตัดสินใจเกี่ยวกับประเภทการให้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้เรียนสู่ผู้สอน

9.3 ทางเลือกเกี่ยวกับการตรวจสอบความถูกต้องของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

9.4 ตัดสินใจเกี่ยวกับลักษณะของผลลัพธ์การเรียนรู้

- เลือกประเภทของผลการเรียนรู้

(1) ตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการรายงานหลักฐานการเรียนรู้

(2) โอกาสการปรับปรุงผลงานหรือหลักฐานการเรียนรู้ และการ

เสนอหลักฐานการเรียนรู้ใหม่

(3) ตัดสินใจเกี่ยวกับลักษณะของหลักฐานที่เป็นรายงาน

- ตัดสินใจเกี่ยวกับน้ำหนักของผลงานสุดท้าย
- ตัดสินใจเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติได้ของผลงาน

(1) โอกาสการนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานปัจจุบัน

หรืออนาคต

(2) โอกาสในการเสนอการประยุกต์ใช้ความรู้

- การตัดสินใจเกี่ยวกับลักษณะของประโยชน์ที่ได้จากการเรียนรู้

(1) โอกาสนำเสนอประโยชน์ระยะสั้นและระยะยาว

(2) โอกาสในการแสวงหาประโยชน์ประเภทต่างๆ

9.5 การตัดสินใจเกี่ยวกับลักษณะของการติดตามผล (Follow up Evaluation)

- กำหนดวิธีการคงความรู้เอาไว้
- กำหนดวิธีการประยุกต์ใช้มันโนทัศน์
- โอกาสการทบทวนหรือทำใหม่
- ติดตามทางเลือกในการเรียนรู้

9.6 โอกาสในการหยุดการเรียนรู้ หรือกลับมาเรียนรู้ใหม่

9.7 ตัดสินใจเกี่ยวกับประเภทการให้เกรด หรือรางวัลที่ได้รับ

9.8 การเลือกลักษณะการประเมินโดยผู้สอน และการประเมินการเรียนรู้

9.9 ทางเลือกในการใช้สัญญาณการเรียนรู้

กระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Brockett and Hiemstra (1991: 4-10) ได้กล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไว้ดังนี้

การเตรียมการของผู้สอน

1. เตรียมเอกสารอธิบายหลักการเรียนและบทบาทของผู้สอน
 2. กำหนดสมรรถภาพที่จำเป็น การเรียนรู้และจุดหมาย
 3. เตรียมเอกสารสำหรับประเมินความต้องการการเรียนรู้รายบุคคลและการอภิปรายกลุ่ม
- ย่อย
4. เตรียมสื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย

5. เตรียมแบบฝึกหัด หรือแนวทางการใช้สื่อเสริม รวมทั้งประมวลการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ รายการเอกสารอ้างอิง ฯลฯ

การสร้างบรรยากาศ

1. เตรียมสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้พร้อม
2. ช่วยให้ผู้เรียนมีความคุ้นเคยกัน เช่น ผู้สอนแนะนำตนเอง จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จักกัน

การประเมินความต้องการการเรียนรู้

ผู้เรียนควรจะมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการกำหนดความต้องการการเรียนรู้ก่อนการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินความต้องการการเรียนรู้มี 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินความต้องการการเรียนรู้รายบุคคล จากแบบฟอร์มการประเมินซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆที่ผู้เรียนสนใจ ผู้สอนจะให้ผู้เรียนประเมินระดับความสามารถของตนตามรายการที่กำหนดไว้ และจะสนับสนุนให้ผู้เรียนเพิ่มเติมรายการอื่นๆที่ผู้เรียนเห็นว่าสำคัญ กิจกรรมนี้จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองและทำให้ทราบว่ากิจกรรมใดบ้างที่จะช่วยแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งของตนเอง

2. การประเมินความต้องการการเรียนรู้ของกลุ่ม หลังจากการประเมินความต้องการรายบุคคล ควรจัดให้ผู้เรียนเข้ากลุ่ม กลุ่มละ 5-8 คน ให้มีผู้นำกลุ่มและเลขากลุ่ม ให้กลุ่มประเมินระดับความต้องการของกลุ่มตามรายการในแบบประเมิน โดยใช้ผลการประเมินของแต่ละคนเป็นพื้นฐาน รวมทั้งให้ระบุนเวลาที่จะใช้ในการเรียนแต่ละเรื่อง ให้ผู้เรียนอภิปรายอย่างกว้างขวาง โดยผู้สอนให้คำแนะนำเท่าที่จำเป็น กระตุ้นให้กลุ่มเสนอแนะว่าควรเพิ่มเติมเรื่องอะไรอีกบ้าง ให้กลุ่มรายงานเกี่ยวกับผลการประเมินแต่ละหัวข้อ เรื่องอื่นๆที่สนใจ มโนทัศน์ที่ควรหาข้อมูลเพิ่มเติม ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเทคนิคการสอน แหล่งเรียนรู้ การจัดลำดับเนื้อหาสาระ ควรให้แต่ละกลุ่มรายงานผลการประเมินต่อกลุ่มใหญ่เพื่อให้แต่ละคนเห็นความเหมือนและความต่างของการประเมิน

การดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนจะเริ่มขึ้นหลังจากมีการวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ ผู้สอนจะใช้สารสนเทศจากความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนการเรียนรู้ชั่วคราวของกลุ่ม โดยผู้สอนจะพิจารณารายงานของกลุ่มย่อย รวบรวมความต้องการส่วนใหญ่ของผู้เรียนและประมาณการเวลาที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนรู้แต่ละเรื่อง รวมทั้งเสนอแนะแหล่งเรียนรู้ต่างๆที่สามารถใช้หรือพัฒนาต่อไป

จากนั้นผู้สอนจะพิจารณาความสอดคล้องระหว่างมาตรฐานที่กำหนดไว้ในประมวลการสอนกับความต้องการการเรียนรู้ที่รวบรวมมาจากผู้เรียน เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนจะมีความรู้ที่จำเป็น

เพียงพอดตามมาตรฐานของหลักสูตร จากนั้นจะกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนรู้และรวบรวมสื่อการเรียนรู้ที่จะช่วยเสริมการเรียนรู้ของกลุ่ม

ผลสุดท้ายจะได้แผนปฏิบัติการของรายวิชาซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพิจารณาให้ความเห็นชอบในการพบกันคราวต่อไป แผนปฏิบัติการชั่วคราวประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้แต่ละสัปดาห์ เสนอแนะวัตถุประสงค์และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งกำหนดเส้นตายต่างๆของรายวิชา อย่างไรก็ตามกำหนดการเรียนรู้แต่ละสัปดาห์สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

จากนั้นผู้สอนจะพยายามกำกับให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างเหมาะสม ให้ผู้เรียนมีสื่อการเรียนรู้ที่จำเป็น จัดการการนำเสนอของวิทยากรจากภายนอก ให้ผู้เรียนทราบแผนปฏิบัติของห้อง วินิจฉัยความต้องการของผู้เรียนใหม่หากจำเป็น

จากนั้นผู้เรียนพัฒนาแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของแต่ละคน โดยปกติแผนดังกล่าวประกอบด้วย จุดหมายการเรียนรู้รายบุคคล สื่อการเรียนรู้ที่จะใช้ กลยุทธ์การเรียนรู้ หลักฐานที่แสดงความสำเร็จ วิธีการประเมินผลการเรียน และช่วงเวลาการเรียนรู้แต่ละเรื่อง โดยผู้สอนจะพิจารณาให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ได้แผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ตลอดระยะเวลาตามแผนการเรียนรู้ ผู้สอนจะเร่งเร้าให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่เหมาะสมกับแผนการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนบางคนจะเข้าร่วมทุกกิจกรรม บางคนเข้าร่วมเฉพาะบางกิจกรรมและใช้เวลาที่เหลือสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ในกระบวนการดังกล่าวผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญ 2 ประการ คือ การส่งเสริมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการช่วยเหลือผู้เรียนรายบุคคล ซึ่งจะเกี่ยวกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ นัดหมายกับผู้เรียนรายบุคคล ให้ข้อเสนอแนะการปรับแผนการเรียนรู้หากจำเป็น ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้และการประเมินผลงานของผู้เรียน

กิจกรรมการประเมินผล

การประเมินผล 3 ลักษณะ คือ การประเมินเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งประกอบด้วย การพิจารณาปัญหาที่ผู้เรียนไม่ได้กล่าวออกมาแต่สังเกตจากภาษาท่าทางของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเขียนประเมินผลในบางโอกาส การประเมินผลกลางภาคเรียน การนัดหมายเพื่อพบกับผู้เรียนนอกเวลาเรียนตามปัญหาที่เกิดขึ้น ประการต่อไป คือ การประเมินในชั่วโมงสุดท้าย โดยให้ผู้เรียนประเมินผู้สอน ในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ประการสุดท้าย คือ ให้ผู้เรียนประเมินกระบวนการเรียนรู้ ความครอบคลุมของเนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ ซึ่งดำเนินการในชั่วโมงสุดท้ายเช่นเดียวกัน

แนวทางการสอนการบังคับตนเอง (Self-Regulation)

Paris (quoted in Ee, Chang and Tan, 2004: 61-63) ได้กล่าวถึงแนวทางในการสอนการบังคับตนเองไว้ ดังนี้

1. การสอนโดยตรง ชักนำการสะท้อนความคิดและการอภิปรายทางปัญญา
2. การสอนโดยอ้อม โดยการทำให้ผู้เรียนเป็นแบบอย่าง และจัดกิจกรรมให้วิเคราะห์สะท้อนความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง
3. การส่งเสริม โดยการประเมิน บันทึก และอภิปรายเกี่ยวกับหลักฐานความก้าวหน้าส่วนบุคคล
4. การเพิ่มความรับผิดชอบ
5. การสอนซึ่งกันและกัน
6. การฝึกหัดอย่างอิสระ ใช้กลยุทธ์การเรียนรู้อย่างอิสระทีละน้อย

กลยุทธ์ที่ช่วยชักนำให้ผู้เรียนรับผิดชอบและควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง ประกอบด้วย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางปัญญาอย่างกระตือรือร้นในทุกๆ เนื้อหาการเรียน และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ (Process Oriented) ซึ่งการสอนการจัดการตนเองทางปัญญาจะเกี่ยวข้องกับการช่วยผู้เรียนในการวางแผน กำหนดจุดหมายและใช้กลยุทธ์ต่างๆ ในการประเมินความก้าวหน้า และบังคับการปฏิบัติของตนเอง

การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองในห้องเรียน

Chin (quoted in Ee, Chang, and Tan, 2004: 224) กล่าวว่า ผู้เรียนมากมายไม่สามารถกำกับตนเองในการเรียนได้เองตามธรรมชาตินอกจากจะถูกกระตุ้นให้เรียนรู้ในการส่งเสริมการกำกับตนเองในการเรียน ซึ่งในห้องเรียนนั้นผู้สอนสามารถกระทำดังนี้

1. พัฒนาความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์ทางปัญญา และกลยุทธ์ทางอภิปัญญาของผู้เรียน
2. ให้แบบอย่างทางอภิปัญญา
3. ใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนและกิจกรรมที่สนับสนุนและพัฒนาอภิปัญญา
4. ใช้การประเมินผลรูปแบบอื่น
5. สร้างสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนที่ส่งเสริมอภิปัญญา

บทบาทของครูในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Brockett and Hiemstra (1991: 4) ได้สรุปบทบาทของผู้อำนวยการความสะดวก ไว้ดังนี้

1. ให้สารสนเทศในบางหัวข้อโดยการบรรยาย หรือการใช้สื่อหรือเทคนิคอื่นๆ
 2. เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย สำหรับเนื้อหาบางเรื่อง
 3. ช่วยเหลือผู้เรียนในการประเมินความต้องการการเรียนรู้และสมรรถภาพ เพื่อให้แต่ละคนสามารถกำหนดแผนการเรียนรู้เฉพาะคน
 4. ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการเรียนรู้หรือสัญญาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน
 5. ชี้แนะแหล่งเรียนรู้หรือจัดหาสารสนเทศใหม่ๆ ที่ตรงกับเรื่องที่ต้องเรียนรู้ตามผลการประเมินความต้องการการเรียนรู้
 6. สร้างแหล่งเรียนรู้ที่ประกอบด้วยสารสนเทศ สื่อประเภทต่างๆหรือรูปแบบที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่หลากหลาย
 7. จัดการให้ผู้เรียนได้ติดต่อกับผู้รู้ในหัวข้อพิเศษบางหัวข้อ และจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนรายบุคคลหรือกลุ่มย่อยนอกเหนือจากการเรียนปกติในกลุ่มใหญ่
 8. ทำงานร่วมกับผู้เรียนนอกห้องเรียนปกติในฐานะผู้คอยกระตุ้นการเรียนรู้
 9. ช่วยพัฒนาเจตคติของผู้เรียนต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 10. ส่งเสริมการอภิปราย การตั้งคำถามและกิจกรรมกลุ่มย่อยเพื่อกระตุ้นความสนใจในประสบการณ์การเรียนรู้
 11. จัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน
 12. เป็นผู้ประเมินความสำเร็จของผู้เรียนระหว่างเรียนและเมื่อสิ้นสุดการเรียน
- และ Grow (quoted in Brockett and Hiemstra, 1991: 36) ได้แบ่งขั้นตอนการช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้นออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้
- ขั้นตอนที่ 1 ผู้เรียนต้องการการชี้แนะโดยผู้สอนมาก เพราะว่าผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองน้อยต้องการการชี้แนะจากผู้รู้
- ขั้นตอนที่ 2 ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับปานกลาง ผู้เรียนอาจจะมีความสนใจแต่ยังคงต้องการการชี้แนะ เพราะว่าพวกเขายังไม่สามารถเข้าใจวิชาที่เรียน
- ขั้นตอนที่ 3 ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับที่เพียงพอ ต้องการการชี้แนะในระดับน้อย ผู้เรียนเห็นว่าพวกเขามีความสามารถและพร้อมที่จะเรียนรู้โดยต้องการความช่วยเหลือจากผู้รู้บ้าง

ขั้นตอนที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับสูง ต้องการความช่วยเหลือจากผู้รู้ในระดับน้อย เพราะว่าพวกเขาเต็มใจและมีความสามารถในการวางแผน ดำเนินการตามแผนและประเมิน โครงการของตนเอง

รูปแบบของ Grow เน้นว่าครูที่ก็จะสามารถใช้กลยุทธ์การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระดับความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Knowles (1975: 47) ได้สรุปบทบาทของผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ไว้ดังนี้

1. เริ่มจากการที่ผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียนในสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ สำหรับการพัฒนาชีวิตและการทำงานอาชีพของตนเอง
2. การเตรียมตัวของผู้เรียน คือ ผู้เรียนต้องศึกษาหลักการ จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรรายวิชาและจุดประสงค์ของรายวิชาที่สอน
3. ผู้เรียนควรจัดเนื้อหาวิชาด้วยตนเอง ตามจำนวนคาบที่จัดไว้ในโครงสร้างและกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมลงไปให้ชัดเจนว่าจะให้บรรลุผลในด้านใดบ้าง เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆแล้ว และมีความคิดเห็นหรือทัศนคติในการนำไปใช้ใน ชีวิต และสภาพแวดล้อมด้วย
4. ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนการเรียนและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ โดยอาจจะขอคำแนะนำช่วยเหลือจากผู้ชำนาญการหรือเพื่อน ในลักษณะของการร่วมมือกันทำงานได้เช่นกัน
5. การประเมินผลการเรียนรู้ ควรเป็นการประเมินร่วมกันระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน โดยครูและผู้เรียนร่วมกันตั้งเกณฑ์การประเมินร่วมกัน

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า บทบาทของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กำหนดวิธีการเรียน วางแผนการเรียน วิเคราะห์ เรียบเรียง และสรุปผลด้วยตนเองภายใต้การอำนวยความสะดวกของผู้สอน ผู้เรียนควรมีแนวคิดเป็นของตนเองและสามารถคิดได้ด้วยตนเอง ซึ่งในที่สุดผู้เรียนจะสามารถสร้างกฎเกณฑ์และข้อสรุปต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประยุกต์ใช้การบังคับตนเองในห้องเรียน

Chin (quoted in Ee, Chang, and Tan, 2004: 253) ได้กล่าวถึง การประยุกต์ใช้การบังคับตนเองในห้องเรียน ไว้ดังนี้

1. ควรพิจารณาทั้งลักษณะการจูงใจ และลักษณะทางปัญญาของการบังคับตนเองในการเรียน จุดหมายของผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการบังคับตนเองในการเรียน
2. องค์ประกอบสำคัญของการบังคับตนเองในการเรียนคือ การที่ผู้เรียนมุ่งจะใช้กระบวนการเชิงกลยุทธ์ ทำให้ผู้สอนควรจะสอนกลยุทธ์การเรียนรู้การจูงใจ กลยุทธ์การเรียนรู้ทางปัญญา และกลยุทธ์การเรียนรู้ทางอภิปัญญาแบบต่างๆแก่ผู้เรียน
3. การบังคับตนเองในการเรียนเป็นงานหนักและต้องใช้ความพยายามทางจิตใจ

บทบาทที่เหมาะสมของนักการศึกษาและสถาบัน

Lowry and Meredith (1992) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักการศึกษาและสถาบันในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. ช่วยเหลือผู้เรียนในการเริ่มโครงการการเรียนรู้ แนวทางการประเมินผลและรายงานผล
2. ส่งเสริมผู้เรียนให้มองความรู้และความจริงตามบริบท มองกรอบค่านิยมเป็นมโนทัศน์ทางวัฒนธรรม และให้เข้าใจว่าพวกเขาสามารถเปลี่ยนแปลงโลกนี้ได้โดยการกระทำของตนเองคนเดียวหรือร่วมกับผู้อื่น
3. สร้างความเป็นหุ้นส่วนกับนักเรียน โดยการร่วมกันพิจารณาจุดหมายการเรียน กลยุทธ์ และเกณฑ์การประเมินผลในสัญญาการเรียนรู้
4. เป็นผู้จัดการประสบการณ์การเรียนรู้มากกว่าเป็นผู้ให้ความรู้
5. ช่วยให้ผู้เรียนได้เทคนิคการประเมินความต้องการที่จำเป็นสำหรับการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้
6. ส่งเสริมการกำหนดวัตถุประสงค์ที่สามารถบรรลุผลได้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และนำเสนอทางเลือกในการเสนอหลักฐานที่แสดงความสำเร็จ
7. ให้นำเสนอตัวอย่างผลงานที่ได้รับการยอมรับ
8. ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงวัตถุประสงค์ กลยุทธ์การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และเกณฑ์การประเมินผลที่ได้กำหนดไว้

9. สอนทักษะการแสวงหาความรู้ การตัดสินใจ การพัฒนาตนเอง และการประเมินผลงานของตนเอง

10. ช่วยผู้เรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้
11. ช่วยผู้เรียนในการกำหนดแหล่งเรียนรู้
12. ช่วยผู้เรียนในการพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
13. ยอมรับบุคลิกภาพและลีลาการเรียนรู้ (Learning Styles) ของผู้เรียน
14. ใช้เทคนิค เช่น ประสบการณ์ภาคสนามและการแก้ปัญหา โดยใช้ประโยชน์จากประสบการณ์อันมากมายของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่
15. พัฒนาแนวทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงรวมถึงชุดการเรียนรู้
16. ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) โดยอาจจะใช้วิธีการสัมมนา
17. สร้างบรรยากาศความไว้วางใจ เปิดเผยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
18. ส่งเสริมจรรยาบรรณ เพื่อป้องกันการกระทำผิดของผู้เรียน
19. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม รวมทั้งไม่บังคับให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง หากไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเองส่วนใหญ่มักจะศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ไม่มีงานวิจัยชิ้นใดที่ศึกษาเกี่ยวกับเด็กในระดับประถมศึกษาหรือถ้ามีก็มีอยู่น้อย ดังนั้นงานวิจัยที่นำมาจึงเป็นงานวิจัยที่น่าสนใจของระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษาเป็นส่วนใหญ่

Guglielmino (1977) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครื่องมือวัดความพร้อมของการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Development of the Self-Directed Learning Readiness Scale) โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เริ่มต้นด้วยให้กลุ่มตัวอย่างระบอบองค์ประกอบสำคัญที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงความสามารถ เจตคติ และบุคลิกส่วนตัวที่สำคัญ แล้วนำองค์ประกอบที่ได้จากการสำรวจมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสร้างแบบวัดลักษณะความพร้อมของการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning Readiness Scale) ที่เรียกย่อๆว่า SDLRS แบบสอบถามมี 41 ข้อ เป็นกิจกรรมและลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert-Type Item) ได้นำเครื่องมือนี้ไปให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 307 คน ในรัฐจอร์เจีย แคนาดา และรัฐเวอร์จิเนียเป็นผู้ตอบ

แล้วนำคำตอบที่ได้มาทำการวิเคราะห์เป็นรายข้อ (Item Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เพื่อใช้คัดเลือกข้อคำถามสำหรับทำเป็นแบบสอบวัดเพื่อใช้ในวงกว้างต่อไป

ผลจากงานวิจัยชิ้นนี้ระบุว่า การที่บุคคลเรียนรู้ด้วยตนเองได้นั้น ต้องมีลักษณะความพร้อมของการเรียนรู้ 8 ประการ คือ 1) การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ (Openness to learning opportunities) 2) มโนคติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (Self-concept as an effective learner) 3) ความคิดริเริ่ม และอิสระในการเรียนรู้ (Initiative and independence in learning) 4) ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง (Informed acceptance of responsibility for one's own learning) 5) ความรักในการเรียนรู้ (Love of learning) 6) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 7) การมองอนาคตในแง่ดี (Positive orientation to future) 8) ความสามารถในการใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา (Ability to use basic study skill and problem-solving skills)

สมคิด อิศระวัฒน์ (2538) ทำการวิจัยเรื่องลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กไทย กลุ่มตัวอย่างคือ บุคคลซึ่งประสบความสำเร็จในวิชาชีพของตน โดยมีได้รับการศึกษาหรือเรียนจากสถาบันการศึกษาในสาขาวิชาชีพนั้นๆ เป็นบุคคลซึ่งได้รับการยอมรับจากท้องถิ่นหรือสถาบัน หรือเป็นบุคคลที่รู้จักกันว่าเป็นคนซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพนั้นๆ จำนวน 10 คนจากภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัติของคนซึ่งเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ ต้องเป็นคนช่างสังเกต ช่างคิด วิเคราะห์ เป็นนักปฏิบัติและนักประเมินผล รวมทั้งเป็นคนที่มีความเพียรพยายาม มีความตั้งใจจริง เมื่อมีปัญหาในการเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการคิดและลองทำด้วยตนเองก่อน หากทำไม่ได้จะสอบถามจากผู้รู้ แหล่งข้อมูลในการเรียนคือ การทดลองด้วยตนเอง ผู้รู้ หนังสือ เพื่อนและการดูงาน สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ บุคลิกภาพของพ่อแม่หรือบุคคลอยู่ใกล้ชิด วิธีการสร้างสิ่งแวดล้อมเมื่อเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่และวิธีการสอน

ทองคำ จิตรอามาตย์ (2540) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีระดับความพร้อมด้วยการนำตนเองสูง 4 ด้าน คือ การมองอนาคตในแง่ดี การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ความรักในการเรียน และมโนภาพต่อตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ

พิทักษ์ อักษร (2540) ทำการวิจัยเรื่องลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปร เพศ อายุ ระบบการศึกษาและหลักสูตร พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มานพ วงศ์สาขา (2541) ทำการวิจัยเรื่องการเรียนรู้โดยการนำตนเองของเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีการเรียนรู้โดยการนำตนเองอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่า คือ การวางแผนการเรียน การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน การแสวงหาแหล่งวิทยาการ การประเมินผลและการวิเคราะห์ความต้องการ

กึ่งกาญจน์ ตั้งศรีไพร (2542) ทำการวิจัยเรื่องวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีเรียนทางไกลในจังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 460 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบวัดระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ Goglielmino ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีวิธีการเรียนรู้ด้วยการอ่าน ฟัง สอบถาม ดูและสังเกต และการลงมือปฏิบัติในระดับปานกลาง มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอยู่ในระดับสูง และคะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีความสัมพันธ์กับคะแนนวิธีการเรียนทุกวิธี นอกจากนี้ นักศึกษาที่ให้เหตุผลในการเข้ามาเรียนต่างก็มีคะแนนเฉลี่ยวิธีการเรียนรู้ด้วยการอ่าน ฟัง สอบถาม ดูและสังเกต และการลงมือปฏิบัติต่างกัน และนักศึกษาที่ระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยวิธีการเรียนรู้ทุกวิธีต่างกัน ส่วนเพศ อายุ การประกอบอาชีพขณะศึกษาไม่มีผลทำให้คะแนนเฉลี่ยวิธีการเรียนรู้แต่ละวิธีต่างกัน

วสุรัตน์ ชูดาราดระกูล (2543) ทำการวิจัยเรื่องลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพระหฤทัย เชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 264 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับสูง 6 ด้าน คือ ด้านการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ด้านมโนคติของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ด้านความรักในการเรียนรู้ ด้านการมองอนาคตในแง่ดี และด้านความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองในความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ และด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลางและนักเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จิระวัฒน์ ยูวอมรพิทักษ์ (2544) ทำการวิจัยเรื่องลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองในภาพรวมและทุกด้านองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน ด้านการประเมินผลการเรียน ด้านการแสวงหาแหล่งวิทยาการและด้านการวางแผนการเรียน เมื่อพิจารณา

เป็นรายชื่อ จะพบว่ามีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 23 ข้อ ระดับปานกลาง 17 ข้อ โดยไม่มีข้อใดมีค่าเฉลี่ยระดับน้อย

มณฑา อนุรัตน์ศร (2546) ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อแรงจูงใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา ผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองสามารถเพิ่มแรงจูงใจภายในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนที่เข้ารับการทดลองในระยะหลังการทดลอง

และศุวัณน์ วัฒนวงศ์ (2546) ทำการวิจัยเรื่องการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่องสายอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมี 11 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรักและความต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ 2) ความสามารถในการเลือกทักษะเพื่อการเรียนรู้ 3) การแสวงหาคำตอบเพื่อการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 4) ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และมีขั้นตอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย 5) การมีวินัยในตนเองและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ 6) การทุ่มเทเพื่อการเรียนรู้ด้วยความพยายามอย่างเหมาะสม 7) การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ 8) ความสามารถริเริ่มการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 9) ความสามารถตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่ความรู้ที่ต้องการ 10) การประเมินผลตนเองได้อย่างถูกต้องยุติธรรม 11) ความอดทนในการแสวงหาความรู้

การพัฒนาแบบวัดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสำหรับผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่องสายอาชีพ ได้ครอบคลุมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากการวิเคราะห์ผลในขั้นตอนที่ 1 ทั้ง 11 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า 5 อันดับ จำนวน 39 ข้อ ทั้งนี้การพัฒนาแบบวัดได้ยึดหลักการสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพ 3 ประการ ได้แก่ 1) ค่าความเที่ยงตรง (Validity) 2) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และ 3) ความสามารถในการจำแนก (Discrimination Power)

จากการศึกษางานวิจัยพบว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เรียนมีการรับรู้ความสามารถของตนเองและมีแรงจูงใจภายในเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง และปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ บุคลิกภาพของพ่อแม่หรือบุคคลอยู่ใกล้ชิด วิธีการสร้างสิ่งแวดล้อมเมื่อเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่และวิธีการสอน ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เหมาะสม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนให้สามารถริเริ่มการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อนำไปสู่ความรู้ที่ต้องการ